

204
305

BIJLAGE IV : DE DOOD VAN HENDRIK VAN LOEN EN ARNOLD KARMAN.

BRUSSEL, Kon. bibl., hs. 5764 (cat. 3860), f. 48-50 ; 55v-56v.

Ontslagen van het prioraat in 1475 keerde Hendrik van Loen terug naar Herne, waar hij als vicaris van Arnold Karmen stierf in 1481 op 2 Februari.

Qui circa xxxix annos cum medio fuit in ordine et fere semper in officio multum zelosus pro ordine quoad se et alios. Nam conquestus fui in fine vitae quod quia in Januario dicti anni semel ex admonitione prior sui quadam feria sexta non abstinuisset in pane et aqua sicut communiter solitus fuerat licet inclemente a frigore tum vigentis merito interdiceret presertim tam seni videlicet lxxv aut circiter se propterea infirmitatem incurrisse unde et mortuus est quamquam pie credendum est non ita fuisse qui etiam per momenta temporum in illa infirmitate ita inclinabatur et curvus in corpore et capite demisso reddebatur quod pium erat videre. Tamen quam diu potuit in oratorio suo divinas horas solvere curavit servatis ordinis ceremoniis ut potuisset et forte nimis se vexando. Unde feria quarta ante Purificatione Domine nostre ultimo celebravit et post celebrationem dixit : Jam sentio et video quod amplius celebrare non potero. Attamen rogavit, dixit, Dominum ut mihi gratiam concederet celebrandi quamdiu potero, quando autem amplius nequivero celebrare ut donet mihi gratiam communicandi omni die usque ad finem vitae mee super quo etiam petit tunc licentiam prioris sui qui annuit precibus eius. Sicque profesto Purificationis venit ^{cum} ~~in~~ adiutoriam in capitulo et ibi audita missa communicavit. Die vero Purificationis deferabatur sibi Corpus Domini in cella ad quod digne se preparandi quanta suspiria, humiliations, deflectiones, vilitates et indispositiones se habere conquestus fuit putans se non audiri cum tamen qui audivit testatur non est meum

plene referre. Altera autem Purificationis circa elevationem corporis Christi in summa missa infra septimam et octavam spiritum Deo reddidit tam dulciter tam suaviter quod nec motus minimus inordinatus halitus membri etiam minimi videbatur. Cuius anima requiescat in pace et precor sit semper memor mei donec perducatur me ad se. Dixit etiam quidam de astantibus et servitoribus eiusdem domus quod multos in eadem domo vidit obire sed numquam aliquem tam benigne et dulciter O quam sollicitus fuit ad satisfaciendum de debitis ex ordine (1), profesto enim Purificationis quasi lamentando dixit : Proh adhuc non solvi debitum septimane scilicet duos breves et petitiones fratrum in dominicas factas et rem diligenter examinans rogatur ut iuvaretur ad solvendum ne sibi remaneret debitum solvendi. Sepius enim iteravit : laet ons doch niet schuldich blijven. Die autem Purificationis quesivisti ab eodem : dilecte Pater quomodo valetis, quomodo stat vobiscum ? Respondit, numquam melius. Circa etiam horam ante defunctionis ipsius quesivit prior ab eodem : Vicarie quomodo valetis quomodo stat vobis? ~~Respondit bene. Puto quod hoc~~ Respondit bene. Puto quod hoc fuit ultimum verbum auditum in terra ab eo. Post missam autem conventualem dicti festi visitans eum prior dixit : Vicarie bene valeatis, volo ire ad refectorium. Sed quid respondit ipse infirmus curam habens salutis prioris sue forte amplius quam proprie : Ja Ja destrustis vos totaliter. Est iam aures pro vobis ire ad refectorium et sedere ibi sine igne qui estis tam debilis. Que verba quasi gladius acutus perforabant cor prioris. Immo sicut ille suaviter sic fecit pure non intravit refectorium ipso etiam defuncto non immemor dictorum verborum, dixit: Quis iam curam habebit de me ? Quinimo sicut timui ita evenit quod ipse Prior recidivaret in infirmitatem et ex amore intimo et amica-

bili conversationem tam extra ordinem quam in ordine L annis habito ad personam dicti vicarii sui nimium dolorem etiam quodammodo inconsolabilem. Unde post mortem dicti vicarii dixit quere non faceret novum vicarium interrogatus : Non scitem facere alium, hoc fuit intelligendum ex dolore ac amore prioris vicarii. Unde etiam dixit : Habui ante istum vicarium unum bonum alium vicarium, sed magna fuit differentia quantum ad pacem meam custodiendam etc.. Tamen pulsans et decumbens in cella fecit vicarium qui iam est Prior fratrem Iacobum de Bursalia Zeelandicum. Sic considerans se derelictum et multa emisisse in persona dicti vicarii defuncti in brevi secutus /v est eum scilicet nona die post completorium cui domus hec multum tenetur quia ut patet fuit huius domus et personarum eiusdem. Nam sepiissime scripsit : Non debent filii thesaurizare parentibus sed parentes filiis quod utique ipse fecit huic domui ut adhuc postea patebit et in registris diversis invenitur. Die igitur Purificationis post prandium venit dictus prior ad prefatum vicarium et palpato pulsu eius dixit : Vicarie, non decipiamus nos mutuo pulsus vester indicit etiam status vester quod non diu eritis in hac vita, bonum etiam ut haberetis extremam unctionem et omnia sacramentalia vestra. Ad quod ipse : Chare Pater omne quod vobis bonum videtur faciatis. Summe desidero et toto corde cupio ut detis mihi omnia sacramenta mea quia tempus est. Volumus ergo ad statim, prior dixit et quia incepit cum alio legere vespas et alia, respondit : Chare Pater faciamus ut non remaneamus in debitis, dimittatis ut prius solvamus debitum de legendis et tunc faciatis quod vultis. Et prior : Poterimus bene expectare usque post vespas. Ita respondit infirmus : Bene ergo, ait prior, expectabimus usque tunc, interim legatis et preparatis vos. Lectis igitur legendis usque ad Exultabunt, quesivit infirmus, tenemur nunc illud solvere. Respondit legens

cum eo Conventus solvet prius de nocte sic adhuc tenemur. Poterimus ergo dicit expectare. Finitis vespere et cena venit prior et conventus ad indulgendum eum, sed mora videbatur sibi nimis ex desiderio huius sacramenti, sed uti in sumptione corporis se preparavit indignum et reum et indevotum se existimans ita et nunc antequam venissent dixit: Dicatis rogo patri et fratribus ut cum solemnitate et gravitate faciant officium inunctionis ne festinent. Sicut petiit ita factum est. Immo ipse met cum aliis dicebat versum suum in septem psalmis. Quibus perfectis cum suo hospite prior ivit cenatum. Cena facta reversi sunt ambo ad infirmum. Interim legerat cum sacerdote sibi deputato ambo completoria et dispositum est ut qui remanerent apud egrotum. Cum enim ei valedicerem ut irem cubitum qui nocte precedenti legeram cum eo magna voce dicit mihi: Requiem eternam, Requiem eternam, estimans autem quod insinuaret se mori dixi deputatis remanere apud eum: vocate patrem (nam ante recesserat) et conventum quia iam moritur. Respondit infirmus: non, non sed Exsultabunt, Exsultabunt. Intellexi ergo quod voluit legere Exsultabunt ~~nam~~ quod ante vespere distulimus. Dixitque: Juvetis me fortiter, noluit enim ut solus tantum legerem sed voluit legere versum suum contra me, sed ait //f. 50 oportebit ut adjuvetis me multum; sic semel illud alternatim legimus et post huiusmodi quis vidi quod valde disponeret se ad mortem, nolui inde recedere. Circa mediam noctem frater Livinus et ego ~~quandam~~ legimus alternatim horas ipse quantum potuit respondendo quandoque amen et cum spiritu tuo vel etiam aliquos versus. Virca tertiam horam noctis voluit urinare, levabimus eum ad spondiam lecti ad urinandum. Misit multa urina nam multa passus est vel in renibus vel in circa regionem saltem in fine dierum pene, defecisset in manibus nostris antequam postramus eundem iterum reponere. Post hec cooperacula sibi visa

sunt gravia et voluit ea scindere et liberarâ ab eis et cepit calescere ex agonia cum pridem grigesceret et horrible tempus esset ex gelu et frigore. Semper enim a multis annis frigus abhorrebat et ideo patiebatur puto enim si clemens tempus fuisset semper vivere potuisset. Circa sextam legimus primam postmodum tertiam. His completis cum x vacarem dixit ; Pater vultis ut laudemus deum, dixit utique, postmodum legimus septem psalmos cum litanis. Postmodum aiebam : Pater quia non potestis legere hore legatis corde et attendatis. Postmodum puto legi solus in oratorio septem psalmos et quia intellexi eum magnum devotionem habuisse in septem verbis ultimis Iesu Christi retuli ei eadem septem verba secundum deum dedit et mansit quietus satis bene adhuc respirans. Inde accessit ad calefaciendum me ubi dixi aliis ad statium quando anhelitus breviabitur, expiravit. Post paululum dixi Iohanni Trot : Videatis quomodo infirmus se habet. Interim venit prior visere agonizantem cui dicebam : Pater si velletis celebrare, melius esset antequam moreretur vicarius quia mortem eius sine dolore et turbatione videre non poteratis. Conferentibus nobis venit Iohannes Trot et dixit , tempus est ut candela accendatur. Accessimus et fecimus vocari aliquos de conventu quia missa conventualis fiebat , sic fecimus ei secundum ordinis modum et circa missae elevationem videbatur ex ore eius sive exalatio, sive spiritus propter frigus forte temporis et calorem corporis ex agonia. Post missam omnes fratres unanimiter affuerunt et eum domino commendaverunt et postmodum privatim celebrantes sacrificium deo pro eodem obtulerunt usque in crastinum sepulturam eius deferentes.

f.55^v - 56^v :

Prior Arnold Karman was een weldoener van het klooster te Scheut. Voor de keuze van een nieuwe prior te Antwerpen was hij naar deze stad afgereisd rond 13 December ...

"...unde rediit infirmus, sed zelum Dei habens sollicitavit tam Lovanii quam etiam hic Bruxelle apud Episcopum Cameracensem pro manutentione reformationis incepte domus monialium de Ghelengien cuius ipse fuit primordialis et principalis promotor. Unde etiam bis vel ter circa cimiterium sancte Gudile quodammodo sincopavit ex debilitate sicque reversus ad domum suam manebit debilis usque ad medium Januarii et tunc aliqualiter cepit convallescere. Et quia tunc intensum gelu et hic hiems valida nociva senibus ex hiis causis et fortasse aliis incurrit pater noster Henricus prefatus tunc vicarius eius infirmitatem et multum incurvabatur unde 3a Februarii diem clausit extremum. Quem dilexit tenerrime et merito quia fere L annis singularem conversationem haberunt ad invicem tam in seculo quam etiam in ordine. Ipse enim pater Henricus fuit magister et pedagogista prioris Arnoldi Lovanii in pedagogio Porci et ipsum pro omnibus scolaribus in singularem et quodammodo familiarem gratiam adoptavit et pro famulo seu socio secum etiam ad loca secreta duxit. Postmodum pater Henricus monachus factus in domo Capelle eundem patrem Arnoldum Carreman tunc scholas in Geraldimontem regentem induxit ad ordinem suscipiendum et idem Henricus prior Capelle postmodum effectus dictum Arnoldum recepit ad ordinem et quando per eum incepta est ista domus secum ipsum hic adduxit et primus vicarius huius domus factus fuit etiam ad tempus antequam hic esset rector ordinatus. // f.56 Cum ergo ad instantiam oppidi Bruxellensis dictus prior Henricus absolutus fuit a prioratu domus Capelle et in

rectorem huius domus creatus, dictus primus vicarius noster Arnoldus electus fuit in priorem domus Capelle et ex tunc maiorem conversationem invicem habuerunt pro zelu animarum eisdem commissarum bene regendarum. Postmodum prior Henricus ob onera huius nove plantationis impetrevit absolutionem ab officio convisitatoris loco cuius prior Joannes Versaren subrogatus fuit et in brevi postmodum obiens principalis visitator huius provincie prior Gandavi domus Jacobus Rubs dictus prior Capelle Arnoldus effectus fuit convisitator domini Joannis Versaren tunc etiam prioris Gandavi qui simul diu provinciam laudabiliter et strenue rexerunt. Postmodum dicto domno Versaren decedente ipse prior Arnoldus Capelle factus est principalis visitator prior vero monachorum domnus Gerardus Haerlem eius convisitator fiebat, nunc principalis. Et quia multum ab invicem distabant sic pater noster Henricus tam hic manens quam etiam post reditum suum ad domum Capelle fuit sibi multum necessarius eet tanquam alia manus in conciliis et auxiliis pro negotiis provincie decidendis et non solum in spiritualibus sed etiam corporalibus. Quod ex hoc solo luculentissime patet. Nam die Purificationis anno predicto cum intensissimum frigus esset et prior Arnoldus visitaret post missam conventualem vicarium suum dictum fratrem Henricum et dixisset volo ire ad refectorium, dixit Henricus morti proximus scilicet die sequenti moriturus sic sic destruatistis vos totaliter, est nunc tempus pro vobis eundi ad refectorium? Quod verbum quodammodo perfodit cor dicit prioris ita quod postmodum dixit dicto Henrico mortuo: Quis iam habebit curam de me et mea sanitate? et quia cognomen prefati domni Henrici erat de Loo. Ideo ex amore eo mortuo lamentabiliter conquestus est: Loo, Loo, loo ubi me dimittistis nunc? Sed certe non diu dimisit eum hic quia nona die sequenti secutus est eum quod et ego timui ne forte dolor et tristitia inde con-

cepta eundem faceret recidivare. Quantum enim eum dilexit hoc ostenderunt gemitus et lacrimae quos abundantissime in eius sepultura habuit quia amor persone eum coegit ut in propria persona ipsum sepeliret et exequias celebraret. Cum tamen quidam de fratribus eidem persuaserunt ut ego pro eodem fecissem exequias quod omnino renuit. Dicto vicario Henrico mortuo scripsi priori Silve ut veniret ad consolandum priorem sub dolore /v suo qui et venit et fuimus apud eum tribus diebus ea de causa, de die sequenti post recessum nostrum cum libenter vidissemus novum vicarium suum dicente illo non video quomodo potero facere novum vicarium invast eum infirmitas subita et recidivatio unde et mortuus est XIIIa Februarii et quia aliquantulum infirmabar nec bene ausus fui me illuc tendere audiens tamen mortem eius imminentem feci me illuc vehi et priusquam venissem Prior Silve etiam demandatus me prevenerat et nocte precedenti omnia sacramenta sua et extremam unctionem ei dederat vix eum inveni eum bonam memoriam habentem sic pauca locutus sum ei. Sed dixi servitoribus dummodo inciperet quiescere a verbis, multum enim loquebatur, hincinde et omnino volebat surgere, dixi quod bene custodirent eum quando inciperet tacere et quiescere quod et fecerunt. Sicque circa tempus matutinarum in presentiam duorum priorum et vicarii sui in egritudine sua facti modo prioris viam universe carnis ingressus est, secutus amicum suum domnum Henricum. Unde non modica illi domui et huic tristitia meror et quodammodo desolatio facta gemitus et lacrimae eo quod tam spectabiles duos patres omnium nostrum consolatores, educatores, protectores et adiutores amiserint. Speramus tamen quod meritis nos apud deum plus nunc adiuvabunt quam in vita potuerunt quibus ipse dignetur concedere vitam suam prrhennem. Amen.